

na tom, že se ve věci Nár. výborů budou chovat pasivně, ale tak, aby při tom pomáhali komunistům. Bechyně chce, abychom to byli my, kteří budou hájit reakci.

F. Uhlíř — namítá, že nikdo nemůže naše demokratické stanovisko vyhlášovat za reakci. Hovoří o tom, že se navzájem vylučuje, aby volený orgán, jakým má být Nár. výbor, byl současně orgánem vlády. Buďto provádí samosprávu, nebo dělá to druhé, ale obojí nelze.

Dr. Ripka — upozorňuje, abychom se nedopouštěli chyby v tom, že bychom měli na mysli jen vládu. Vláda doma bude vypadat jinak než zde. Nemysleme si, že ji budeme mít v rukou. Dejme pozor, abychom hájící správnou věc, nedali silné mocenské prostředky nové vládě, o níž nic nevíme.

R. Smetánka — Komunisté nemohou dostat nár. obranu a vnitro.

Dr. Slávik — Jedno mítí budou.

Dr. Stránský — Chtěl mít dnes zjištěno, zda náš postup ve věci Nár. výborů byl správný. Zjišťuje, že ano. Na Ripkovu poznámku praví, že musíme zajistit vládní moc třebaš nevíme, jakého složení bude příští vláda, neboť bez vlády by byla u nás anarchie. Vláda ovšem potřebuje těsné součinnosti s Nár. výbory. Máme pro to silný smysl a proto jsme šli daleko vstříc požadavku komunistů v tom, že jsme dali souhlas, aby volený předseda okres. Nár. výboru byl současně okres. hejtmanem, a aby v politických věcech postupoval ve shodě s Nár. výborem. Ať příští vláda bude jakákoliv, musí vládnout. Nemůže se přece vládnout v každém okrese jinak. I kdyby byla vláda složena ze samých komunistů, musí vládnout. To, co chtějí komunisté, to přímo zve jednu stranu, aby rozdrtila jakoukoliv opozici. Není možno říci, že to je výraz demokracie. Dr. Stránský vidí dvě možnosti, jak najít kompromis mezi stanoviskem naším a komunistickým. Buď bychom dali souhlas, aby se silně rozšířila kompetence samosprávy, při čemž vláda ovšem musí mít pevně v rukou vojáky, policii, peníze, daně atd., nebo abychom zabránili roztržce mezi námi a komunisty v této věci, přistoupení na jejich stanovisko, ale s výslovným ustanovením, že toto přechodné údobí musí býti velmi krátké.

Všichni — spontánně odmítají tuto druhou možnost.

P. Maxa — Pan president souhlasí s vytvořením orgánu národní fronty. Praví dále, že v okolí gen. Ingra je silná nálada proti soc. bloku. Blok prý sabotuje vládu a je pod koman- dem komunistů. Jako příklad uvádí jednání vládního delegáta.

Zapsal:

Uhlíř

AUD KSC Praha. Fond 38, inv. j. 210, str. 199—204. Orig.

[27]

1944, 26. červen. Londýn. — Zápis projevu sociálně demokratického poslance B. Laušmana ve Státní radě, který dokumentuje reakční snahy československého ministerstva národní obrany vyškolit důstojníky pro funkce okresních hejtmanů v budoucí osvobozené republice.

Posl. B. Laušman používá rád této příležitosti, aby promluvil ještě jednou k problému národních výborů. Při prvním jednání o této věci kritisoval kdysi dosti ostrým způsobem zásady původní osnovy a je dnes rád, že může konstatovat, že během prací na osnově došlo k určitému pokroku a hlavně k tomu, že alespoň část podnětů, které byly učiněny ve Státní radě, byly uskutečněny. Doufá, že důvody k uspokojení budou ještě větší, až se definitivní

text osnovy dostane Státní radě na stůl. Domnívá se, že chápe věc správně, když vychází ze stanoviska, že je zde už dohoda o tom, že funkce předsedy okresních národních výborů bude spojena s funkcí okresního hejtmána, resp. okresního náčelníka, a funkce předsedy zemského výboru s funkcí zemského presidenta. Doufá, že to je definitivně vyřízená věc.¹ Zmiňuje se o tom, poněvadž má určité zprávy o průběhu vojenského kursu, který pořádal ve spolupráci s ministerstvem vnitra štáb pro budování armády a v němž šlo o to, aby se školili a připravili důstojníci pro dobu přechodnou na úkoly, které nám bude doma řešit. Průběh kursu byl totiž takový, že podle řečnickova názoru je nutno nadhodit otázku, zda poučení a výchova, kterých se důstojníkům dostalo, byly správné a zda odpovídají snahám a tendencím, které se uplatnily ve Státní radě při jednání o otázce národních výborů. V tomto kursu se totiž mluvilo tak, jako kdyby funkci okresních hejtmanů měli mít důstojníci.² Řečník je dalek toho, aby vinily účastníky kursu z nějakých nedemokratických úmyslů. Naopak důstojníci, kteří se kursu účastnili, jsou tak dobrými demokraty, že sami na věc upozornili, že by z toho mohl být chaos a že by to mohlo vzbudit dojem, že mají tyto funkce převzít. Posl. Laušman poukazuje na to, že československo-sovětská smlouva mluví jasně o tom, že jakmile určité území přestává být operačním pásmem, má Československo povinnost, nejen právo, aby převzalo civilní správu a podle našich snah mají to být právě národní výbory, které ve smyslu poselství presidenta republiky budou nositeli a orgány správy a politické moci. Proto nutno se vyvarovat nebezpečí, že by absolventi kursu mohli dospět k jinému názoru a že by snad mohli mít představu o nějaké správě na základě zákona o obraně státu, která by vyloučila působnost demokratických a lidových národních výborů. Kdyby jednání o vojenské správě nebylo už skončeno, obrátil by se posl. Laušman v této věci také na ministra národní obrany. Řečník se domnívá, že je nutné, aby ministr vnitra věnoval této věci co nejdříve největší pozornost a dbal toho, aby zásady o úkolech a působnosti národních výborů jako orgánů správy a politické moci zůstaly neporušeny.

SÚA Praha. SR-L, plenární schůze, ze zápisu XXIX. schůze ve čtvrtém zasedání. Průpis.

¹ Laušman vycházel též z nesprávného stanoviska, že veškerá výkonná moc by měla být soustředěna pouze v rukou prezidentem nebo vládou jmenovaného předsedy národního výboru (tj. zemského a okresního). Národní výbory jako celek by měly mít podle těchto názorů pouze poradní a kontrolní funkci, tj. prakticky by nahrazovaly bývalé samosprávné instituce předmnichovské republiky. Tuto myšlenku vyjadřoval např. zcela otevřeně návrh vládního provolání, vypracovaný v lednu 1944 ve Slávikově ministerstvu vnitra. V návrhu se totiž mimo jiné říkalo: „Zemské presidenty bude ihned jmenovat k návrhu Zemských národních výborů a vlády prezident republiky. Po jejich jmenování působí zemské národní výbory jako poradní sbory zemských presidentů.“ (VHA Praha. MNO Londýn — SVBM, čj. 312/taj. — 1. odd. — 1944.) Takto chápal úlohu národních výborů i náčelník štábu pro vybudování obranné moci generál Miroslav, který připsal na návrh provolání: „Shledávám správným ... že N. V. mají úkol ujmouti se funkcí našich volitelných autonomních sborů, které de facto byly vyřazeny ze života zásahem okupantů a v tom směru mají úkoly určené zákony.“ [Tamtéž.] Stejnou myšlenku hájil i ministr vnitra čs. emigrační vlády v Londýně dr. J. Slávik ve svých vystoupeních ve Státní radě dne 28. 2. a 21. 3. 1944 [viz dokument čís. 10 a poznámku k němu].

² Laušman narážel na akci Ingrova ministerstva národní obrany. Představitelé londýnského odboje se obávali revolučního vystoupení lidu. Proto chtěli podle vzoru západních Amgotů (Amgot = Allied Military Government — Spojenecká vojenská správa na okupovaném území) připravit speciálně vybrané důstojníky, kteří měli převzít na základě zákona na obranu republiky moc v jednotlivých okresech a připravit pro buržoazii bezbolestný přechod do „normálních poměrů“, tj. provést znovunastolení poměrů předmnichovské republiky. Podle vyjádření presidenta Beneše na poradě se zástupci vojenského velení dne 22. ledna 1942 mělo by být podle jeho názorů „... doma po návratu ... provisorní zřízení, svobodné, ale ve stavu branné pohotovosti státu. Postupem doby bude uvolňováno ... Vojákům musí být jasno, že to není žádný vojenský režim, žádná diktatura, ale branná pohotovost státu, tedy vojáci na prvním místě...“ [B. Laštovička, V Londýně za války, foto-přílohy 24—30.] Beneš na téže poradě prohlásil: „Těmi, kdo váhali, pomáhali Němcům, první týden se zabývatí nebudem. Nechceme občanské války. Chceme, aby bývalí důstojníci a vojáci ihned nastoupili do činné služby. To samé je i s úředníky. Budeme potřebovat mnoho důstojníků pro obsazení míst v území zabraném Němci. Všechno ovšem bude jen dočasné, vše bude přezkoumáno a viníci potrestáni. Pokud se týká důstojníků, musí již zde býti udělán dobrý výběr. Zde budou skupiny důstojníků, určených domů, kteří sami povedou a jimž doma budou případně podléhat i vyšší. Doma pak bude třeba nejdříve rekonstruovat MNO.“ [AÚD KSC